

ИНСОН ^{Ва} ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

2019 йил 12 февраль

сешанба № 5 (1157)

e-mail: insonvaqonun@adliya.uz

www.insonvaqonun.uz

t.me/ivquz

fb.com/ivquz/

Ўқувчиларнинг
МОБИЛ ТЕЛЕФОНДАН
фойдаланишини
тақиқлаш керак(ми?)

3-БЕТ

САҲИФАЛАРДА:

Ўзбекистон кучли 20 таликка кира оладими?

Бизнес юриштиши оsonлаштириш учун кўп нарса керак эмас. Ислохотчиларда мақсад, хоҳиш ва сиёсий ирода бўлса, депутатлар инсон манфаатларини ўйласа, порахўрларнинг эсига инсоф, виждон, деган нарсалар тушса бўлди.

2-БЕТ

Рейхстаг деворида “Тошкент”, деган ёзув бор

Рейхстаг деворларида совет аскарлари битган ёзувлар, хусусан, бундан 74 йил илгари номаълум ҳамюртимиз томонидан ёзиб қолдирилган “Тошкент” сўзи ҳам ҳалигача сақланиб турибди.

4-БЕТ

“Раис” тадбиркорни чув туширди

Жаббор бир думалади-ю, “шаҳар ҳокимининг ўринбосари”га айланди, у Чилонзордаги кабобхоналарнинг бирида кабобхўрлик қилди. Тановулдан сўнг “ҳоким ўринбосари” кабобчини чақириб у билан танишиш нияти борлигини айтди.

5-БЕТ

Кўчаси бору номи йўқ, уйи бору рақами йўқ

ЖУРНАЛИСТ КУЗАТУВИ

— Уйимизнинг рақами, кўчамизнинг номи йўқ-да. Бунинг устига ҳамма уйлар бир хил бўлса. Бу ерда ким “Тез тиббий ёрдам” чақирса кўчага чиқиб кутиб олади.

11-БЕТ

Шахноза ТУРАХУЖАЕВА,
журналист

ШУ кунларда "Бизнес юри- тиш" халқаро рейтинги кўп тилга олинаяпти. Бунга икки сабаб бор: биринчиси, 2018 йилнинг октябрь ойи охири- да Халқаро банкнинг "Бизнес юри- тиш 2019: тренинглари ва ислохотлар" номли маъруза- си, иккинчиси эса куни кеча қабул қилинган Президен- тимизнинг ПҚ-4160 сонли Қарори.

Мақола ана шу икки ҳужжат ҳақида. Аввало, "Бизнес юри- тиш" маърузаси ўзи нима, деган саволга жавоб берсак. "Бизнес юри- тиш" маърузаси (Doing Business Report) — Жаҳон банки махсус гуруҳининг ҳар йили дунёдаги 190 мамла- катда бизнес юри- тиш шароитларини 10 та кўрсаткич бўйича таҳлил қилиб, натижа- ларини жамлаган маърузадир. 16 йилдан бери тайёрлаб, эълон қилиб келинадиган ушбу маъруза тадбиркорлик фаолияти- ни бошлашдан тортиб уни олиб бориш ва яқунлаш (корхонани ёпиш)га қадар жара- ёнларни тартибга соладиган ҳужуқий нор- маларни баҳолаб боришга қаратилган.

"Бизнес юри- тиш 2019: тренинглари ва ислохотлар" номли сўнгги маърузада ай- тишчи, охириги йилда бутун дунё бўйлаб ишбилармонлик муҳитини яхшилашга қаратилган 314 та ислохот қилинган. Бу тур- ли мамлакатлар ҳукуматлари томонидан амалга оширилган тадбиркорлик муҳи- тини яхшилашга қаратилган ўзгаришларнинг ўзига хос рекорд кўрсаткичидир.

Маъруза эълон қилиб келинаётган сўн- ги 16 йилда эса дунё бўйлаб тадбиркорлик соҳасини яхшилашга қаратилган жами 3500 та тараққийпарвар ислохот амалга оширилган.

Энди бевосита Ўзбекистон натижалари- га тўхталсак. Бундан 5 йил аввал юртимиз ушбу рей- тингда 190 та мамлакат орасида 149-ўрин- да турар эди. Сўнгги йилларда бу кўрсаткич сезиларли даражада яхшиланди ва Ўз- бекистон рейтингда 76-ўринга кўтарилди.

Албатта, рейтинг нисбийлик асосига қурилган. Бир давлат ўзи амалга оширган ислохотлар билангина рейтингда юқори- лаб боравермайди. Чунки мусобақадош бошқа мамлакатлар ҳам қараб турмайди. Улар ҳам бизнесни қулайлаштириш йў- лида ўзгаришлар қилади. Шунга кўра, сўнгги йилларда Ўзбекистонда ислохотлар шид- дати сусаймаган, аксинча, ортган бўлса- да, рейтингда икки поғонага пайсайдик. Сабаби, бошқа давлатлар ҳам жуда кўп ўзгаришлар қилди.

Масалан, 2018 йилда Афғонистон, Жи- бутти, Хитой, Озарбайжон, Ҳиндистон, Того, Кения, Кот-д'Ивуар, Туркия ва Руанда энг кўп ўзгаришлар қилган давлатлар қаторида саналган. Амалга оширилган жами 314 та ўзгаришнинг учдан бир қисми, яъни 107 та- си Африканинг Сахарадан жанубдаги дав- латлари ҳиссасига тўри келади.

Юқорида тилга олинган 10 та пункт бўй- ча Ўзбекистонда энг яхши кўрсаткич "Кор- хоналарни рўйхатта олиш" йўналишида

қайд этилган, ушбу мезон бўйича Ўзбеки- стон жаҳонда 12 ўринда туради. Энг ёмон кўрсаткич эса "Халқаро савдо" йўналишида бўлиб, биз 165-ўринда турибмиз (ўтган йи- ли 168-ўрин эдик!).

Демак, ислохотлар янада жадал бў- лиши, мамлакатда тадбиркорлик муҳи- тини тубдан яхшилаш чоралари қўрилиши, жиддий ўзгаришлар мунтазам ва тизимли тарзда амалга ошириб борилиши лозим. Буни яхши англаган мамлакат раҳбарияти ўз олдига жиддий мақсад қўйди ва зарур чора-тадбирлар режасини ишлаб чиқди.

МАҚСАД КЕЙИНГИ УЧ ЙИЛДА КУЧЛИ 20 ТАЛИККА КИРИШИ

"Жаҳон банки ва Халқаро молия кор- порациясининг "Бизнес юри- тиш" йиллик ҳис- оботида Ўзбекистон Республикасининг рейтингини яхшилашга доир кўшимча чо- ра-тадбирлар тўғрисида"ги Президент Қар- ори айнан шу мақсадда қабул қилинган.

Қарорда юқорида тилга олинган 10 та йўналишнинг ҳар бири бўйича республи- қада амалга оширилиши лозим бўлган қа- тор энгилликлар кўзда тутилган. Энг кўп ўзгариш қурилиш соҳасида бўлади. Бундан ташқари мулкни рўйхатдан ўтказиш, электр таъминоти, миноритар акциядорларни ҳи- моя қилиш, контрактлар ижросини таъмин- лаш, халқаро савдо соҳаларида кўплаб энгилликлар берилиши кўзда тутилмоқда.

Қатор бюрократик тартиблар бекор қи- линмоқда (масалан, тадбиркорлар энди муҳр- сиз ҳам фаолият юри- тиши мумкин, корхонани Давлат хизматлари Агентлигида бир неча дақиқаларда рўйхатдан ўтказиш сўнг ўша ернинг ўзида банктан ҳисоб рақам- ни очиш мумкин бўлади, қурилиш-монтаж ишларини амалга ошириш учун рухсатнома керак эмас ва ҳоказо), электрон ҳужжат ал- машинувига кенг йўл очилмоқда, ҳиссадор- лар ҳуқуқлари ҳимоя қилинмоқда.

Ўзбекистон рейтингда 2020 йилда — 66, 2021 да — 33 ва 2022 да — 20-ўринга кў- тарилиши керак (шиддатта эътибор беринг).

Бу мақсадга эришиш мумкинми? Рей- тингда юқори ўрин олиш бизга нима бе- ради? Қарорнинг аҳамияти қандай? Охир-оқибат биз нимага эришамиз?

Ушбу саволлар билан хусусий сектор вакиллари, тадбиркор ва иқтисодчи мута- хассисларга мурожаат қилдик. (Қарорда бундан кейин рейтингда юқорилаб бориш чора-тадбирларини ишлаб чиқишда ху- сусий бизнес вакиллари билан мунтазам маслаҳатлашиб бориш вазифаси ҳам бел- гиланган).

Зафар ҚОШИМОВ, тадбиркор:

МАРРАНИ ЮҚОРИ ОЛИШ ЛОЗИМ

— Doing Business Report мутахассис- лари ҳар йили бизнес йўлидаги тўсиқлар, қийинчиликлар ва шарт-шароит ҳақида объектив маълумот олиш учун тадбиркор- ларнинг кенг қатлами орасида суҳбатлар ва интервьюлар ўтказишади. Биз у сўров- номаларда мунтазам қатнашиб борамиз. Ушбу жараён билан бевосита таниш инсон сифатида айтишим мумкинки, рейтингда 20 таликка кириш мумкин.

Расмиятчилик ва қозғобозликнинг кўпли- ги туфайли қанчадан-қанча бизнес гоյлар амалга ошмай қолиб кетди. Бизнес қила-

ман, деб турли ташкилотларга бориб, бо- ши бир-икки деворга урилиб, охири менинг кўлимдан келмас экан, деб ташлаб кетган тадбиркорларнинг йўқотилган гоյлари ту- файли иқтисодимиз бой берган нарсалар- ни биз ҳали ҳисоблаб чиқмадик.

Биз қачана савдо билан шуғулланамиз. Асосий ишимиз харидорга қулайлик яра- тиш, маҳсулотни сифатли ҳолатда етказиб бериш, нархларни тушириш устида бош қо- тириш ва ҳоказо. Аммо бунинг ўрнига бош- қа ташкилий ишлар, оврагарчиликларга ўзимизни, вақтимизни ва бошқа ресурслар- имизни сарфлаймиз. Тўртта одам қилаёт- ган ишни битта одам қилса, албатта, хиз- матларимиз ва маҳсулотларимизнинг нар- хи тушади, рақобатбардошлигимиз оша- ди, бизнес ривожланади, халққа ҳам яхши бўлади.

Бизда ишчи кучи арзон, энергия ресурсларимиз бор, аммо нега бизнес қи- лиш қийин эди? Чунки бюрократия ва сунъ- ий тўсиқлар туфайли инвестицион жозиба- мизни йўқотиб қўйгандик.

Бизнес юри- тишини соддалаштириш, ас- лида, биз ўйлаганчилик оғир иш эмас. Бу ерда кўп нарса сиёсий иродага боғлиқ. Қарорда белгиланган чора-тадбирларни амалга тўлиқ татбиқ қилиш маъсуллар- нинг, идораларда ишлаётган шахсларнинг сиёсий иродаси ва мафжуравий етуқлигига боғлиқ.

Қарорда мен мамлакат раҳбариятининг катта сиёсий иродасини кўрдим. Энди қуйи поғонадаги раҳбарларнинг аҳволни нақад- дар тушуниши, ўз шахсий ва корпоратив манфаатларидан мамлакат манфаатлари йўлида воз кеча олиши, бунга куч ва ирода- си етишига кўп нарса боғлиқ.

Давлат ўзи корхоналар очиб, ишчи ўрин- лар яратиб ўтириши керак эмас. Бизнес қи- лиши соддалаштириб берса, тадбиркор- лар ҳам кўпаяди, иш ўринлари ҳам ярати- лади, фаровонлик ҳам ошади.

Хорижлик тадбиркорлар инвестиция олиб киришдан аввал, албатта, ушбу рей- тингни ва биздаги ҳолатни ўрганишади. Кузатишлари натижасидан қониқсалар, маблағ олиб қирадилар. Ўрни рейтингда юқорилаш туфайли мамлакатимизнинг ин- вестицион жозибаси ортади.

Ушбу Қарорда белгиланган чора-тад- бирлар ва умуман мақсадни жуда ижобий баҳолайман. Давлатдан шундай ташаббус қийаётгани мени ислохотларга оптимистик назар билан қарашга ундайди. 20 талик эмас. 30 таликка, бориб, 40 таликка кир- сак ҳам, бу жуда яхши кўрсаткич. Маррани доим юқори олиш керак.

Абдуқаҳҳор ИМИНОХУНОВ, иқтисодчи, тадбиркор:

ИЖОБИЙ ЎЗГАРИШЛАР БОР, АММО ЯНАДА КЎПРОҚ БЎЛИШИ КЕРАК

Қарорни қизиқиш билан ўқиб чиқдим. Ўз компаниям фаолияти мисолида айтадиган бўлсам, 2016 ва 2018 йилда қурилиш қил- ган эдик, 2018 йилда қурилиш қилиш учун рухсатномалар олиш жараёни сезиларли даражада соддалашгани, тадбиркорлар учун қулайлаштирилгани амалда кўринди.

Бу архитектура-қурилиш топшириғи ва қўшимча қурилиш қилиш учун рухсат- нима бевосита ҳокимиятга бормасдан, Давлат хизматлари маркази орқали олганимизда

яққол кўринди.

Қарор билан ушбу жараён янада сод- далаштирилиши белгилаб берилибди, бу ишлар, албатта, таҳсинга сазовор.

Ҳозирги кунда тадбиркорлик учун ер майдони сотиб олаётганда уни қандай мақ- сад учун олиниши аниқ кўрсатилиши талаб этилади, Қарор билан бу талаб бекор қи- линиши ҳам ижобий қадам бўлган.

"Топосъёмка" ҳам қўшимча харажат та- лаб қилувчи тадбир, бу иш энди тадбиркор учун текин бўладиган бўлибди, ҳам вақт, ҳам маблағ тежаллади.

Шу билан бирга, назаримда, ҳали қили- надиган ишлар кўп. Масалан, банкларда ҳисоб рақами очишни масофавий қилиш мумкинлиги ёзилган, лекин механизми аниқ очиб берилмаган, ФАТФ талабларига ҳаво- ла берилган, аммо бу талаб аниқ очиб бе- рилмаган.

Таклифим шуки, ҳудудларда ҳар бир банк филиали Давлат хизматлари маркази- га ўз тижорат таклифларини берсалар, тадбиркорлик субъекти очилган вақтда тад- биркор ўз хоҳишига кўра ўзи истган банк филиалини танласа ва ДХМ тадбиркорнинг шахсини паспорти орқали аниқлаб, ҳисоб рақами очиш учун аризани банк филиалига жўнатса, бу масала масофавий ҳал бўла- ди.

"Йўл харита"даги 43-банд жуда қизиқар- ли, лекин авиа ва темир йўл соҳасида мо- нополия ҳўкм суриб турган бир пайтда уш- бу бандга кўрсатилган вазифаларни яна айнан шу монополистларнинг ўзига юкла- ниши тўғримикин, деган савол устида ўй- лаб кўриш керак.

Алишер АБДУЖАББОРОВ, хусусий тадбиркор, иқтисодчи:

СОН ЭМАС, СИФАТ МУҲИМ

— Қарорни ўқиб чиқдим. Очиғини айта- диган бўлсам, унда белгиланган чора-тад- бирларнинг амалга ошиши, умуман, ушбу рейтингда кўтарилиш биз учун зарар кел- тирмайди. Мақсадга эришиш имконияти- миз ҳам бор: Грузия кучли 10 таликка кир- ди, демак Ўзбекистон ҳам кучли 20 таликка кириши мумкин.

Аммо мақсад фақат ўринлар кўрсат- қичлар ортдан қувиш бўлиб қолмаслиги керак. Охир-оқибатда мазмунан ўзгариш- лар ҳам бўлиши лозим.

Масалан, электрон ҳукуматни ҳам эзгу мақсадлар учун жорий қилдик. Лекин ушбу электрон тизим нақадар қулай? Е-Контракт, деган дастур моҳиятан оддий тадбиркор- нинг ишини осонлашти учун жорий этилган, аммо амалда Е-Контрактни тўлдиришни ўрганиш учун одамлар 10 кунлик курсда ўқияпти... Яъни, осонлаштириш мақсадида қилинган иш охир-оқибат қийинчиликлар туддирапти. Қарордаги чора-тадбирларни амалга оширишда шу ҳолатлар тақдорлан- маслиги лозим.

Бизнес юри- тишини осонлаштириш учун кўп нарса керак эмас. Ислохотчиларда мақ- сад, хоҳиш ва сиёсий ирода бўлса, депу- татлар инсон манфаатларини ўйласа, по- раҳўрларнинг эсига инсоф, виждон, деган нарсалар тушса бўлди. Ишни бошиданок пухта қилиш ҳақида ўйланса, албатта, биз фақат рейтингларда юқорилаб қолмай, тўб ўзгаришларни ҳам амалга ошира оламиз.

Ўқувчиларнинг **МОБИЛ ТЕЛЕФОНДАН** фойдаланишини тақиқлаш керак(ми?)

Хавотир

ЎЙДАН ЧИҚМАЙ ЁМОНГА КЎШИЛГАН БОЛА

ЖАҲОНДА рўй бераётган глобаллашув жараёнлари бола ҳуқуқ ва эркинликларини янада ишончлироқ ҳимоя қилиш, уларни турли ғоявий хуружлар, таъжовулардан асраш, улар орасидаги ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тобора муҳим аҳамият касб этмоқда.

Бир пайтлар маҳаллада битта хулқи ёмон бола бўлса, ота-оналар "қозонга яқин юрсанг, қораси юқар", деганларидай фарзандлари ёмонларга қўшилиб кетишидан жони ҳалак бўларди. Бугун эса бола ўйдан чиқмасдан ҳам "ёмон"ларга қўшилиши, интернет орқали чекланмаган зарарли ахборотларни олиш имкониятига эга. Хонасидан, ҳатто оқватланишга ҳам чиқишни ҳушламаётган боласи ҳақида ота-она "дарс қилиб ўтирибди-да", деган янглиш ҳаёлга бориши оддий ҳолга айланиб қолган.

Ахборот ресурсларидан кўр-кўрона фойдаланиш вояга етмаганларни турли жиноятлар, ҳунрезликлар, қабиҳликлар, ваҳшийликларга ундаш билан бирга, уларнинг қалбидан одамайлик, меҳр-оқибат, раҳм-шафқат, имону инсоф каби муқаддас туйғуларни сиқиб чиқаради. Улар ёшлар онгида турли-туман ғайриинсоний, ғайриахлоқий ғояларнинг, диний қарашларнинг пайдо бўлиши ва ривожланишида муҳим омил бўлади. Хўш, болалар соғлиғига, маънавий камолотига зарар етказувчи ахборотлар нималардан иборат? Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 15 майдаги "Болаларни уларнинг соғлиғига зарар етказувчи ахборотдан ҳимоя қилиш тўғрисида"ги Қонунига мувофиқ бундай ахборотлар жумласига:

болаларни уларнинг ҳаётига ва (ёки) соғлиғига ҳавф соладиган хатти-ҳаракатларни содир этишга, шу жумладан, ўз соғлиғига зарар етказишга, ўз жонига қасд қилишга ва шундай ҳаракатларни тарғиб қилишга ундайдиган;

болаларда алкоғолли ва тамаки маҳсулотларини, гиёҳвандлик воситаларини, психотроп моддаларни ёки ақл-ирода фаолиятига таъсир этувчи бошқа моддаларни истеъмол қилиш, қимор ўйинларида, оммавий тартибсизликларда иштирок этиш, фоҳишалик, дарбадарлик, тиланчилик ёки ғайриижтимоий хатти-ҳаракатнинг бошқа шакллари билан шуғулланиш истагини пайдо қиладиган;

одамларга ёки ҳайвонларга нисбатан зўравонлик ва шафқатсизлик қилиш мумкинлигини асослайдиган ёки оқлайдиган ёхуд зўравонлик хатти-ҳаракатларини амалга оширишга ундайдиган;

оилавий қадриятларни инкор этадиган, ахлоқсизликни тарғиб қиладиган, шунингдек, ота-онасига ва оиланинг бошқа аъзоларига нисбатан ҳурматсиз муносабатни шакллантирадиган;

ғайриқонуний хулқ-атворни оқлайдиган ва ҳуқуқбузарлик содир этишга олиб келадиган;

жамиятда бузғунчилик ғояларини тарғиб этишга қақрайдиган;

уятли сўзларни ўз ичига олган; порнография хусусиятига эга бўлган ахборотни ўз ичига олган ва бошқа ахборот маҳсулотни киради.

Муайян ёш тоифаларидаги болалар ўртасида тарқатилиши чекланган ахборот маҳсулотни жумласига: шафқатсизлик, жисмоний ва (ёки) руҳий зўравонлик, жиноят ёки жамиятга қарши бошқа хатти-ҳаракатлар тасвири ёки баён тарзида тақдим этиладиган;

болаларда кўркув, ваҳима ёки саросима уйғотадиган, шу жумладан, куч ишлатилмаган ўлимни, касалликни, ўз жонига қасд қилишни, бахтсиз ҳодисани, аварияни ёки фалокатни ва (ёки) уларнинг оқибатларини инсон кадр-қимматини камситадиган шаклда тасвирлаш ёки баён этиш тарзида тақдим этиладиган;

эркак ва аёл ўртасидаги жинсий муносабатларни тасвирлаш ёки баён этиш тарзида тақдим этиладиган;

уятли сўзлар жумласига кирмайдиган ҳақоратли сўзларни ўз ичига олган ахборот маҳсулотни киради.

БОЛАГИЗНИ ЎЗ ҚЎЛИГИЗ БИЛАН ЧОҲГА ТАШЛАМАЯПСИЗМИ?

Ёшларни ана шундай ахборот хуружларидан ҳимоя қилишда Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 21 майдаги 139-сонли қарори ва ушбу қарор билан тасдиқланган "Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларида мобил телефонлардан фойдаланиш тартиби тўғрисида"ги Низом муҳим аҳамиятга эга бўлди. Бу ҳужжатларга кўра, идоравий мансублигидан қатъи назар, умумий ўрта, ўрта-маҳсус, касб-хунар ва олий таълим муассасаларида мобил телефонлардан фойдаланиш тар-

тиби белгиланди. Аммо мазкур норматив ҳужжатларнинг қабул қилиниши бу соҳада тўпланиб қолаётган муаммоларга ҳуқуқий ечим топиш, ҳал этиш имконини бермади. Ҳақ шундаки, қайд этилган Низомда ёшларнинг мактаб, лицей, коллеж ва олий ўқув юртиларида таълим олиш жараёнларида уяли телефонлардан ўқув машғулотирига ҳалақит бермайдиган даражада мақсадли фойдаланиш қоидаларини кўзда тутгани ҳолда айни пайтда, ҳатто бошланғич синф ўқувчилари тутиб келаётган кўп функцияли (интернет, телеграмм, одноклассники ижтимоий тармоқларига уланган) смартфонлардан оқилонга фойдаланиш тартиби эътибордан четда қолган. Ваҳоланки, кейинги йилларда ўқувчилар ўртасида урф бўлиб бораётган бундай қимматбахо мобил телефонларнинг бола соғлиғига зараридан ташқари уларнинг маънавий, ахлоқий тарбиясига ҳам салбий таъсир қилиши ҳеч кимга сир эмас. Одатда ота-оналар болаларига телефон олиб беришларини улар билан доимий алоқада бўлиб туриш, улар устидан назорат ўрнатиш зарурияти билан изоҳлашади. Аммо кейинги тадқиқотлар болалар телефондан алоқа воситаси сифатида эмас, балки ахборот олиш ва кўнгилочар томошалардан баҳраманд бўлиш мақсадида фойдаланадилар. Сир эмаски, телефонда ижтимоий тармоқлардан, ҳатто керакли маълумотларни олиб турган мижоз кўз ўнгида автоматик тарзда беъмани рекламалар, беҳаё суратлар очилиб, ўзини "кўз-кўз" қилишга тушади. Ҳар нарсага қизиқувчи ёшлар бу рекламаларга бефарқ бўлмаслиги, оқибатида соатлаб ўша ахлоқсизлик дунёсига шўнгиб кетиши ва аста-секинлик билан шунақа "томошалар"нинг кушандасига айланиб қолиши ҳеч гап эмас.

Адлия вазирлиги ҳузуридаги Ҳуқуқий сибсат тадқиқот институти томонидан умумтаълим мактаблари ўқувчилари ўртасида Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 15 майдаги "Болаларни уларнинг соғлиғига зарар етказувчи ахборотдан ҳимоя қилиш тўғрисида"ги Қонуни ижроси, хусусан, ўқувчиларнинг мактаб ҳудудида уяли телефонлардан фойдаланишлари хусусида социологик тадқиқот ўтказилди.

Тадқиқотда Тошкент шаҳридан 2 та ва Тошкент вилоятидан 3 та мактабдан жами 154 нафар педагог иштирок этди.

Комил СИНДАРОВ,
юридик фанлар доктори

ТЕЛЕФОНГА ҚЎЛ БЎЛГАН БОЛАЛИК

Сўровнома таҳлилига кўра, сўровда иштирок этган ўқитувчиларнинг кўпчилиги юқоридаги Қонун билан таъин бўлсалар-да, аммо унинг мазмун-моҳиятини етарлича тушунмасликлари, Қонун талабларини амалда қўллаш кўникмалари суст эканлиги маълум бўлди.

Тадбирда иштирок этган ўқитувчиларнинг деярли ҳаммаси ўқувчиларнинг мактабда телефон олиб келишига салбий муносабат билдиришган.

Таҳлиллар ўқувчиларнинг мактабга телефон олиб келиш кўрсаткичи шаҳар ҳамда қишлоқ мактабларида турлича эканлигини кўрсатди. Бундан ташқари, бу кўрсаткич бошланғич синфларда бироз паст бўлса, юқори синфларда анчагина баланд эканлиги маълум бўлди. Хусусан, таҳлил олиб борилган 154 та бошланғич синфнинг 53 тасида (шулардан 10 таси шаҳар мактабида, 43 таси қишлоқ мактабида) ўқувчилар умуман телефон тутмасликлари маълум бўлди. 25 та синфда ўқувчиларнинг фақат 10 фоизи телефондан фойдаланади. 24 та синфда эса ўқувчиларнинг 20-30 фоизи, 22 та синфда эса 40 фоизи уяли телефонга эга. 16 та синфда ўқувчиларнинг 60 фоизи, 4 та синфда 80 фоизи, 5 та синфда эса ўқувчиларнинг 100 фоизи мактабга телефон олиб келади. Шулардан, сенсорли телефонлар 5-6 синфларда ўртача 30-40 фоизи, 7-8 синфларда 50-60 фоизи, катта синфларда 80-90 фоизи ташкил қилади.

"Синфингизда телефон, интернетга муккасидан кетган ўқувчилар мавжудми?" деган саволга ўқитувчилардан 19 нафари "ҳа, синфда 1-2 та шунақа бола бор", деб жавоб берган бўлса, 22 та ўқитувчи эса синфда 3-4 та "телефон" касалига чалинган болалар мавжудлигини маълум қилган. Энг ачинарлиси, 8 та синфдаги болаларнинг 30 фоизидан ортиги телефон, интернетга муккасидан кетганлигини кўрсатган.

"Болаларни зарарли ахборотдан ҳимоя қилиш, интернет, телефон қарамлигидан қутқариш учун нима қилиш лозим?" деган саволга сўровда иштирок этганлар 42 та ҳолатда интернетни тақиқлашни, 97 та ҳолатда "ҳуқуқий иммунитет"ни оширишни, 140 та ҳолатда болаларда китобга меҳр қўйдиришни, 106 та ҳолатда маънавий-маърифий тадбирларни кучайтиришни, 99 та ҳолатда "Ҳуқуқ асослари" фани соатларини кўпайтиришни, 140 та ҳолатда болаларнинг мактабга сенсорли телефон олиб келишини тақиқлашни, 73 та ҳолатда дунёвий билимлар билан бирга дин асосларини ўқитишни йўлга қўйишни тақдир этганлар.

Президентимизнинг Германияга ташрифи: ХАЛҚАРО МАЙДОНДАГИ яна бир дадил қадам

“ЎЗБЕКИСТОН билан Германия ўртасидаги кўп томонлама ҳамкорликни ҳуқуқий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, халқларимиз манфаатини таъминлашда парламентлар муҳим ўрин тутди”. Президентимиз 2019 йил 20-23 январь кунлари Германия Федератив Республикасига расмий ташрифи доирасида ушбу мамлакат Бундестаги Раиси Вольфганг Шойбле билан бўлиб ўтган учрашувда шу фикрларни билдирди.

РЕЙХСТАГ ДЕВОРИДА “ТОШКЕНТ”, ДЕГАН ЁЗУВ БОР

Президент Шавкат Мирзиёев билан Бундестаг Раиси Вольфганг Шойбле учрашуви Германия Бундестагининг тарихий биноси ҳисобланувчи Рейхстагда бўлиб ўтди. Учрашувдан олдин давлатимиз раҳбари учун Рейхстаг бўйлаб саёхат ташкил этилди.

Рейхстаг олис ўтмишга эга бўлиб, Германиянинг бой ва мураккаб тарихи ҳамда бугунги ёрқин ҳаётининг ўзига хос тимсолидир. “Рейхстаг” сўзининг лугавий маъноси “давлат мажлислари биноси”, деган тушунчани англатади. Бу атама Германияда XII асрдаёқ урфга кирган бўлса-да, Рейхстаг биноси пойдеворида илк ғишт 1884 йил 9 июнда Кайзер Вильгельм I томонидан қўйилган. Шундан сўнг франкфуртлик моҳир меъмор Паул Воллто мухташам меъморий обидани 10 йил ичида бунёд этган.

Рейхстаг тарихи ҳақида сўз борганда, шунингдек, бу кўркем иморат бир неча бор вайрон этилгани ва қайта тиклангани, 1916 йили — Биринчи жаҳон уруши даврида биро пештоқига “Немис халқига”, деган маҳаббатли шювр билгиланини қайд этиш лозим. 1918 йили Веймар республикаси эълон қилинганда, Рейхстаг унинг ҳокимияти марказига айланган.

Бу ерда Германия империяси сўнгра Веймар республикасининг қўн чикарувчи ҳокимият органи ҳисобланган Рейхстаг фаолият олиб борган. Иккинчи жаҳон уруши оқибатида, 1945 йили Собиқ совет давлати Германия парламенти биносини гитлерчиларнинг асосий рамзи, деб эълон қилган. Шундан кейин Рейхстаг ишғол қилинган ва унинг пештоқига ғалаба байроғи ўрнатилган.

Кейинчалик Рейхстаг биноси тубдан таъмирланган. Рейхстаг қанидан ўтган Берлин девори олиб ташланган. Аини чоғда, Рейхстаг деворларида совет аскарлари битган ёзувлар, хусусан, бундан 74 йил илгари номаълум ҳамкоримиз томонидан ёзиб қолдирилган “Тошкент” сўзи ҳам ҳалигача сақланиб турибди.

— Бу йил Веймар республикаси тузилганига 100 йил тўлади, — деди Ўзбекистон Президентини Рейхстаг заллари билан таништириш асосида Бундестаг Раиси. — Германия тарихида шонли воқеалар билан бирга қора доғлар ҳам кўп. Гитлер ва фашистлар содир этган жиноятлари, нацизм ва Освенциум фожиаларини унутиб бўлмайди. Шундай экан, тарихдан тегишлича тўғри хулоса чиқариш керак.

БУНДЕСТАГ

Рейхстаг биносидан 1999 йилдан буюн Бундестаг фаолият олиб бормоқда. Бундестаг Германиянинг бир палатали парламенти бўлиб, қонунлар қабул қилишдан ташқари Федерал канцлерни сайлаш ҳамда ҳукумат фаолияти устидан парламент назоратини амалга ошириш каби муҳим функцияларни ҳам бажаради.

Ўзбекистон ва Германия парламентла-

ри ўртасида яхши алоқалар йўлга қўйилган. Олий Мажлис Қонунчилик палатасида Бундестаг билан ҳамкорлик бўйича “Ўзбекистон — Германия” гуруҳи, Бундестагга эса “Германия Федератив Республикаси — Марказий Осиё” гуруҳи ташкил этилган. Хусусан, 2018 йил октябрь-ноябрь ойларида Германия Бундестагининг “ГФР — Марказий Осиё” парламент гуруҳи раиси Манфред Грунд бошчилигидаги делегация билан Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатида, шунингдек, бир қатор давлат ва нодавлат ташкилотларда учрашувлар бўлиб ўтди.

Хусусан, Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий марказида М.Грунд билан бўлиб ўтган учрашувда БМТ Инсон ҳуқуқлари бўйича кенгашининг 2018 йил май ойида Женевада ўтказилган 39-сессиясида Ўзбекистоннинг инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро мажбуриятлари бажарилиши юзасидан тақдим этган миллий маърузасидаги масалалар, юртимиздаги суд-ҳуқуқ тизими, давлат бошқаруви органларининг вояга етмаганларни ноқуний меҳнатга жалб этишининг олдини олишдаги фаолияти, ҳукумат ва фуқаролар ўртасида мулоқотни амалга оширишнинг янги тизими йўлга қўйилгани, сўз ва фикр эркинлигини таъминлаш борасидаги ислохотлар хусусида сўз юритилган.

Аини вақтда Германия Бундестагининг “Халқаро парламент стипендияси” дастури амалга оширилмоқда. Мазкур дастур орқали ҳамкор мамлакатлардан истиқболли кадрларни ГФРда парламент фаолияти билан таништириш ва парламентлараро алоқаларни кенгайтиришга кўмаклашиш назарда тутилган. Ҳар йили Бундестагга амалиёт ўташ учун тахминан 120 та стипендия тақсимланади. Ҳозирги вақтда 40 дан ортиқ мамлакат вакиллари ушбу дастур иштирокчилари ҳисобланади. Ўтган йилнинг октябрь ойида Бундестаг Ўзбекистонни мазкур дастурга киритиш тўғрисида қарор қабул қилди.

Бундестаг Раиси Вольфганг Шойбле 1942 йили туғилган ва Фарбий Германияда муҳим яшайди. Шу боис бутун умри Фарб ва Европа ҳаёти билан узвий боғлиқликда кечмоқда. Вольфганг Шойбле мулоқот бошидаёқ Германия Бундестаги Ўзбекистон билан кўп томонлама ҳамкорлик учун тайёр эканини маълум қилди.

— Биз Сизни немис жамоатчилиги раисидан катта ҳурмат ҳамда юксак обрў-эътибор қозонган таниқли давлат арбоби ва тажрибали сясатчи сифатида яхши биламиз, — деди Президентимиз. — Фурсатдан фойдаланиб, Сизни Германия Федератив Республикаси Асосий қонуни қабул қилинганнинг 70 йиллиги билан самимий табриклашга ижозат бергайсиз. Шу муносабат билан Германия Федератив Республикаси Асосий қонуни Тошкентда немис ва ўзбек тилларида нашрдан чиқарилди. Ўзбекистон Президентини ушбу нашрнинг илк нусхасини Бундестаг Раисига тақдим этди.

— Бундестаг мамлакатингизда инсон

ҳуқуқлари ва демократия, барқарорлик ва тараққиёт кафолатидир, — деди давлатимиз раҳбари. — Одатда, парламентда ачиқ бўлса ҳам очик ва тўғри фикрлар билдирилади. Энг муҳими, амалий баҳс-мунозаралар асосида мамлакат манфаатлари ва халқ фаровонлигига қаратилган қонунлар қабул қилинади. Мен ўзим ҳам 15 йил парламент аъзоси бўлганман. 1993 йили Бундестаг тажрибасини ўрганиш учун Германияга келганим эсимда. Уша пайтда Ўзбекистонда парламентаризм тажрибаси ҳали тўлиқ шаклланмаган эди.

Бугун Ўзбекистон миллий тараққиётнинг тарихий даври — туб янгиланишлар босқичига қадам қўйди. Мамлакатимизда 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси қабул қилинди ва ҳаётга изчил татбиқ этилмоқда.

Бугунги Олий Мажлис янгича парламентдир, чунки депутатларимиз ўз сайловчиларининг хоҳиш-иродасини ҳисобга олмай, бевосита халқ билан ишлаш бошлади, — деди Ўзбекистон Президенти. — Аини пайтда, парламент ваколатлари изчил кенгайтирилиб, ҳатто Президент ваколатларининг айримлари ҳам Олий Мажлисга ўтказиб берилмоқда. Мамлакатимиз, миллий тараққиётнинг ҳозирги ўзига хос ўтиш босқичида буларнинг барчаси ҳал қилувчи роль ўйнайди.

Бундестаг Раиси Ўзбекистонда демократик ҳуқуқий давлат ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш борасида рўй бераётган ўзгаришларни юқори баҳолади. Унинг фикрича, “Германия тажрибаси шуни кўрсатади, демократик тизимга фақат ҳуқуқий давлат асосида эришиш мумкин”.

— Парламент демократия асосидир, — деди Вольфганг Шойбле. — Қолаверса, парламент жамият кўзгуси ҳамдир. Парламент фаолиятида демократияга, яъни кўпчилиkning овозига таянган ҳолда, озчилик, демак-ки муҳолифатнинг фикрини ҳам эътиборга олиш тақозо этилади. Бундестагдаги сиёсий партиялар фракциялари аҳоли барча қатламларининг манфаатларини намоён этади.

Бундестагда плорализм, яъни кўп фикрликка таянган ҳолда мунтазам қизгин баҳс-мунозаралар бўлиб ўтади. Бу, ўз навбатида, консенсус асосида адолатли қонунлар қабул қилинишини таъминлайди. Адолатли қонунлар тўлақонли бажарилиши ва қўтилган самара бериши учун эса ижро ҳокимияти, яъни ҳукумат кучли ҳамда салоҳиятли бўлиши талаб этилади.

МУҚОЯСА ЁХУД ҚИЗҒИН МУЛОҚОТЛАР...

Мулоқот давомида Президентимиз Германия Асосий қонунининг 1-моддаси Ўзбекистонда илгари сурилган “Халқ давлат органларига эмас, балки давлат органлари халқимизга хизмат қилиши керак” шиори билан ҳамоҳанг эканига эътибор қаратди. Чунки ушбу модда нормаларида ҳам, бир

Акмал САИДОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
Демократик институтлар, нодавлат
ташкilotлар ва фуқароларнинг
ўзини ўзи бошқариш органлари
қўмитаси раиси

томондан инсон қадр-қиммати улуғланса, иккинчи томондан давлат ҳокимияти инсон ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлашга мажбур экани мустаҳкамлаб қўйилган.

Ўзбекистонда Германия Асосий қонунига нисбатан қизиқиш ушбу мамлакатнинг илмий-техник тараққиёт соҳасидаги ва маҳсулот ишлаб чиқариш ёки ижтимоий хизмат кўрсатиш жабҳаларидаги ютуқларини ўрганиш иштиқи каби табиий эканлиги беҳиз эмас. Зеро, бугун Германия ҳозирги замон цивилизациясининг барча кўрсаткичлари бўйича ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг юксак босқичига эришган мамлакат сифатида дунёда етакчи ўринлардан бирини эгаллаб турибди.

— Ислохотларни кўпчилик қўллаб-қувватлаши билан бирга, ҳар қандай янгиланганларга қарши чиқувчилар ҳам доим учраб туриши табиий, — деди давлатимиз раҳбари. — Бошлаган ўзгаришларимиз инсон ҳуқуқлари устуворлигини таъминлашга, давлат идораларининг халқ манфаатлари йўлида хизмат қилишига қаратилган. Биз ислохотлар натижадорлигига эришиш йўлида собитқадимиз ва ўз йўлимиздан ҳеч қачон орта қайтмаймиз. Бу борада ривожланган демократик давлатлар, хусусан, Германия тажрибаси ва конституциявий амалиёти биз учун улкан аҳамият касб этади.

— Ислохотларни аниқ стратегия асосида самарали амалга ошириш — бу ҳам катта санъатдир, — деди Вольфганг Шойбле. — Аиниқса, Ўзбекистонда иқтисодий, ижтимоий, ҳуқуқий ва сиёсий йўналишлардаги ўзгаришлар ўзаро боғлиқликда, муайян мувозанат ва барқарорлиқни таъминлаган ҳолда изчиллик билан жорий этилаётгани таҳсинга сазовор. Барча соҳаларда кўп томонлама ҳамкорлик тобора муҳим аҳамият касб этаётган бугунги глобаллашув даврида Германия Ўзбекистондаги демократик ислохотларни қўллаб-қувватлайди.

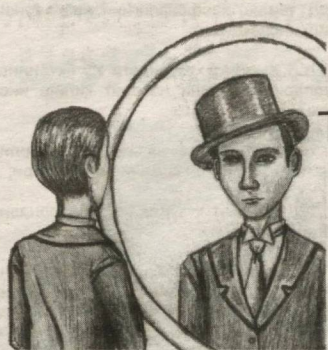
Ўзбекистон Президенти Бундестаг ва Олий Мажлис ўртасида ҳамкорлик келишуви имзоланганини ижобий баҳолади. Энди парламентлараро ҳамкорлик бўйича аниқ тадбирларни ўзида муҳимасан этган “Йул харитаси”ни ишлаб чиқиш тақозо этилади. Мамлакатимиз раҳбари Ўзбекистон парламенти вакилларини Бундестагга тажриба ўрганишга тақлиф этгани учун Вольфганг Шойблега самимий миннатдорчилик билдирди.

Мулоқотда қонун устуворлигини таъминлаш, парламент назорати, ижтимоий ва иқтисодий ислохотлар самарадорлигини ошириш бўйича тажриба алмашиш масалалари муҳокама қилинди. Ташриф доирасида савдо-иқтисодий, инвестициявий ва бошқа соҳаларда эришилган келишувларни амалга ошириш бўйича қабул қилинадиган “Йул харитаси”га асосан парламентлараро ҳамкорлик қилиш муҳимлиги таъкидланди.

Хулоса қилиб айтганда, очкилик, ишонч ва ўзаро ҳурмат руҳида этган музокараларда Ўзбекистон Президентининг Германияга расмий ташрифи барча даражадаги, жумладан, парламентлар ўртасидаги алоқаларнинг янги йўналишларини белгилаб бергани алоҳида қайд этилди. Аслида ҳам, Президентимизнинг Германияга амалга оширган расмий ташрифи Ўзбекистоннинг халқаро майдондаги яна бир дадил қадами бўлиб, унинг замирида Ўзбекистоннинг Германия билан муносабатларини янги ва юқори даражага кўтаришга интилишлари ўз муҳассамини топган.

АЙНИ баҳор фаслининг қуёшли кунлари Жаббор (мақоладаги барча исм-фамилиялар ўзгартрилган) озодликка чиқарилди. Лекин у бу кунларнинг қадрига етармикан, ҳамма гап шунда. Жаббор охириги йилларда умрининг қўл қисмини панжара ортида ўтказди, бунга сабаб эса турли жиноятларга қўл урганлиги эди. Инсонпарварлик тамойиллари асосига қурилган қонунларимиз Жабборни яна орамизга қайтарди. Лекин...

“РАИС” тадбиркорни ЧУВ ТУШИРДИ

ЭНДИ У “ҲОКИМ ЎРИНБОСАРИ”ГА АЙЛАНДИ

Жаббор бир думалади-ю, “шаҳар ҳокимининг ўринбосари”га айланди, у Чилонзордаги кабобхоналарнинг бирида кабобхўрлик қилди. Тановулдан сўнг “ҳоким ўринбосари” кабобчини чақириб, у билан танишиш нияти борлигини айтди:

— Мен Тошкент шаҳар ҳокимлигида ҳоким ўринбосари ва Ёшлар иттифоқида умумий масалалар бўйича бош маслаҳатчи лавозимда фаолият олиб бораман. Жойларга чиқиб тадбиркорларнинг муаммоларини ўрганиб юрибман, сенда муаммолар йўқми?

— Аввало, менинг кўз илғамас кабобхонамга келганингиздан хурсандман. Шу, десангиз, бизнинг жойимиз бузилиш режасига кириб қолибди. Кўриб турганингиздек, ёнимизда бузиш ишларини олиб бораётган анави кранлар эрта-индин менинг кабобхонамга ҳам етиб келади. Шунга нима қилсам экан, деб бошим қоти турибди...

Ҳа, Жабборнинг бу сафар ҳам кетмони учди. Кабобчи Журъат ҳоким ўринбосари ва Ёшлар иттифоқида “бош

маслаҳатчиман”, деб таништирган аслида ҳеч ким бўлган Жабборнинг найрағларига учди-қўйди. Жаббор Журъатдан кабобхонани сақлаб қолиш ва унга эгаллик ҳуқуқини олиб бериш учун авваллига 300 000 минг сўм, орадан бир оз вақт ўтган 300 АҚШ доллари олади. Эгалик ҳуқуқи тўғрисидаги ҳужжатлардан эса ҳавога учгандек дом-дарак бўлмади.

“ФАНТАМАС” Қўлга тушди

Бир тарафда Сабоҳат билан Саида, яна бир ёнда эса Журъат сарсонун саргардон бўлди. Улар шу вақтгача ваъда қилинган ишнинг натижасини кутиб яшаш бўлса, энди Жабборнинг ўзини ҳам йўқотиб қўйишди. Жаббор эса на ваъда қилинган ишни бажаришни ўйлади, на олган пулларини қайтаришни.

Тоқати тоқ бўлган Саида ва Сабоҳат авваллига ўзлари истиқомат қилаётган туман Ёшлар иттифоқига бориб, Жабборни сўради. У ердагилардан жавобна унақа одам ишламайди, деган бизни олган тадбиркор дугоналарнинг хавотири янада ортди. Шундан сўнг, бошқа туман-

лар ёшлар иттифоқларидан ҳам сўраб чиқиди, ammo ҳеч бир туман Ёшлар иттифоқида Жаббор, деган раис йўқлигини билган дугоналар охир-оқибат Яққасарой туман ИИБга мурожаат қилишди.

Айни шу кунларда кабобчи Журъат ҳам Жабборнинг аслида фарибгар эканлигини англаб етди. Ва у ҳам Чилонзор туман ИИБга дардини тўкиб солди. Шундан сўнг ички ишлар идоралари ходимлари сатъ-ҳаракати билан Жаббор қўлга олинди.

Шу ўринда “Фантамас” фильми ёдга тушади. Уша фильмдаги бош қаҳрамон Фантамас юзига ниқоб кириб орқали турли шахслар қиёфасига кириб, ўзининг жиний ҳаракатларини амалга оширади. Бизнинг “қаҳрамон”имиз Жабборнинг ўша фильмдаги Фантамасдан нима фарқи борлигини биласизми? Жаббор юзига ниқоб киймасдан ҳам Ёшлар иттифоқи раиси, депутат, ҳоким ўринбосари каби мансабдор шахсларга айлана олди.

Фарибгарга ҳукм ўқилди

Жиноят ишлари бўйича Чилонзор туман судининг 2018 йил 18 декабрда Тошкент 2-юрисдик коллежи билан бирга очик суд мажлиси бўлиб ўтди. Унда Жаббор Ҳайдаровнинг жиний ҳаракатлари кўриб чиқилди. Ж.Ҳайдаров бундан олдин ҳам бир неча бор жиноятга қўл уриб қамалганлиги, давлатимиз томонидан унга имконият берилиб бир неча бор озодликка чиқарилганлиги, ammo бу имкониятлардан оқилона фойдаланиш ўрнига у яна қайта-қайта жиноятга қўл урганлиги эътироф этилиб, жиноятчига узоқ муддатли жазо тайинланди.

Зоир КАМолов,
жиноят ишлари бўйича
Тошкент шаҳар суди судьяси,
Ёрбек Искандаров,
“Инсон ва қонун” мухбири

Дастурхонга тортилган ҚОНЛИ ТАОМ

ИНСОН борки, умрининг ҳар бир дақиқасидан унумли фойдаланиб, эзгу мақсадлар билан яшайди, элу юртга наф келтирсан, дейди. Ammo афсуски орамизда умрини фақат қабиҳ ишларга сарфлаб, ўз бошига, яқинларига ва ён-атрофидогиларга қулфат келтирадиган кимсалар ҳам учраб туради. Уларнинг қилмишларини эшитганда беихтиёр Ҳазрати Алишер Навоийнинг “Одам борки одамларнинг нақшидур, одам борки ҳайвон ундан яхшидир”, деган байти хаёлимиздан ўтади.

Мана шундай одатдаги муаммолар кунларнинг бирида Валерий бир неча бор судланиб чиққан Жиянбоев Павел ва Шербеков Уктам билан хилват хибонда валақлашиб бир шиша ароқни бўшатди. Ичкилик таъсирида ўзини шер билган Валерий Уктамга дўкондан уч шиша пиво келтиришни буюрди: — Айт, менинг номимга кўрмасдан эзиб қўйверсин. Эртага ҳамма қарзларимга қўшиб тўлайман. “Нима ҳазина топдингми?”, деган ҳамтововқларига қараб, “шундай деса ҳам бўлаверади”, дея сирли ишлайди.

Бугун эрталаб онасидан эшитган хабари унга гўёки катта ҳазина ваъда қилаётгандек тинчлик бермасди. — Қачонгача менинг гарданимда текинхўр бўлиб яшайсан? Бир жойда ишласанг ўласанми?, — дея ёзғирди Раиса она.

— Қара, Мария холангнинг қизи қайсида бир заводда ишлаб, онасига ҳар ойда каттагина пул жўнатади. Машанинг егани олдида, емагани ортида, маза қилиб яшайпти. Мен-чи?... Сенинг дастигдан, кўрган куним курсин.

Валерийни йиғлаётган онасидан кўра, Мария холангнинг пули диққатини тортди. Бу ҳақда кўпроқ маълумот олиш ниятида ўсмоқчилади.

— Ким нима, деса ишонаверасизми? Шунчаки гапдир-да...

— Маша холанг бекорга гапирмайди. Кеча дўконда ўз кўзим билан кўрдим, қўлида бир даста пул. Анчагина нарсалар харид қилди. Қизи яхши еб-ичинг, ўзингиз учун пулни аяманг, деганмиш. Сен бўлсанг...

Валерий онаизорининг охириги сўзларини эшитмаёқ хаёлида чиркин режаларини пишитиб бўлганди. Ҳозир ўша қабиҳ ниятини ҳамтововқларига ошкор қилди. Улар ҳам ҳеч иккиланмай бу ишга рози бўлди.

Режага мувофиқ, Павел ва Уктам

йўлақда қолди. Яқин дугонасининг ўғлига эшикни очган Лазерова Марина ҳеч бир ҳадиксиз уни ичкарига бошлади. Унинг уйда ёлғиз эканлигига ишонч ҳосил қилган, Валерий орқа томондан 70 дан ошган кампирнинг бошига қаттиқ зарб билан бир-икки мушт туширди. Сўнг бир сас чиқаришга ҳам улгурмай ерга йиқилган бечора аёлни худди ашаддий душманидек аёвсиз тепкилади. Олдиндан ма-кетин кириб келган Павел эса ожизгина инграётган М.Лазерованинг баданига беш-олти марта пичоқ санчиб уни тинчитди. Шундан сўнг жиний шериклар оч бўрилардек уни тиштига тушди. Мана уларнинг қонли қўлларига илинган буюмлар: 20 минг сўмлик қўл телефони, 250 000 сўмлик кумуш узук, 50 000 сўмлик кумуш занжир, бир килоча гушт, балик консерваси каби озиқ-овқат ҳамда 200 000 сўм нақд пул. Жами 1 миллион сўм. Нахотки, тоғни урса талқон қилишга қодир бу гумроҳлар ўлдирган бир инсон ҳаёти шунга арзиса, дея ажалабланасиз. Айниқса, бу кимсаларнинг одам қонига ботган таомларни оила аъзолари билан бир дастурхонда тановул қилгани, улардан бири У.Шербеков эса ўлдирилган жасаднинг бармоғидан сугуриб олинган узукни қайлигига тақдим қилгани ҳар қандай кишида нафрат уйғотмай қолмайди. Шу аснода имону эътиқод, ҳалоллик ва меҳр-оқибат каби оддийгина инсонийлиги туйғулари уларга бутунлай бегона эканлигига амин бўласиз.

Тегишли ҳуқуқ-тартибот идораси ходимлари томонидан олиб борилган тезкор тадбирлар натижасида озодликнинг қадрига етмаган кимсаларнинг қилмишлари қисқа фурсатда фож этилди.

Жиноят ишлари бўйича Тошкент вилоят суди томонидан узил-кесил В.Фармонов ва П.Жиянбоевларнинг ҳар бирига 25 йил, У.Шербековга 19 йил озодлиқдан маҳрум қилиш жазоси тайинланди.

Райхон ЮСУПОВА,
Тошкент вилоят прокуратораси
бўлим прокурори,
Фарида ҚОРАҚУЛОВА,
“Инсон ва қонун” мухбири

Зўравонлар тўдаси жазога тортилди

БОШ қомусимизнинг 48-моддасида: “Фуқаролар Конституция ва қонунларга риоя этишга, бошқа кишиларнинг ҳуқуқлари эркинликлари, шаъни ва қадр-қимматини ҳурмат қилишга мажбурдирлар”, дея қатъий белгиланган. Ammo Фарғона шаҳрида яшовчи Илғор Исроилов, Ҳ.Асқаров ва Дилшод Мамадиёров ҳамда ака-ука Бурхон ва Субхон Миралиев (исм-шарифлари ўзгартрилган)лар мазкур конституциявий бурчларини бажармай, ўзгаларнинг ҳақ-ҳуқуқларини поймол қилишди.

Ҳап шундаки, 2018 йил 9 апрель куни улар оғайнилари Ботир Исмияминовнинг таклифига биноан шаҳардаги “777” номли чойхонага зиёфатга келишди. Еб-ичиб, ширақайф бўлганларидан кейин эса “шер”ликлари тўтиб қолади. Яъни, тўртловон зиёфат соҳиб Ботиржонни Фарғона туман ҳудудида жойлашган адирликка олиб бориб, аёвсиз уриб-дўпослайди. Қолаверса, уларни ажратмоқчи бўлган Зоҳиджон Латиповнинг “Lacetti” автомашинаси ойнасини темир занжир билан уриб-синдириб, шикаст етказди.

Орадан 2 ҳафта ўтган, зўравонлар яна безорилик қилишди. Фақат бу гал уларга Дилшод Мамадиёров ҳам қўшилиди. Уша куни И.Исроилов, Ҳ.Асқаров ва Дилшод Мамадиёров фуқаро Темурижон Ганиевнинг автомобилларга техник хизмат кўрсатиш устaxonасига боради. Бу ерда ҳам ҳеч бир сабабсиз, жамиятда юриш-туриш қоидаларини менсимасдан, автомашинасини таъмирлатиш учун келган Сардор Яхшибоевни гўёки уни Д.Мамадиёровнинг шаръий турмуш ўртоғи Дилера Раҳмоновага нисбатан ҳушмома қилганликда айблаб, уриб-дўпослашди. Шунингдек, уларни муросяга келтирмоқчи бўлган Достон Абдувалиев ва Алибек Ортиқовни ҳам мушту тепки билан “сийлашди”.

Бундан ташқари, Илғор Исроилов ва Бурхон Миралиев 2018 йил 24 июнь куни соат 22:30 ларда Бурхоннинг “Lacetti” автомашинасида Фарғона шаҳар Юртпарвар кўчасида кетаётган, ўз уйдан кўчага чиқиб турган Нейматовнинг олдида тўхтади. Сунгра такоран фуқаролар тинчлигини бузиб, Нейматовни пичоқ ва темир жисм билан қўриқтиб, автомашинага чиқшини талаб қилади. Бу вақтда уларни узоқроқдан кўриб турган Ғулможон Мўҳсинов гап нимадалигини билиш учун етиб келади. Оқибатда ҳеч бир сабабсиз Ғулможонни ҳам уриб, тан жароҳати етказди.

Буни қаранки, ўша пайтда ён-атрофдаги фуқаролардан бири шаҳар ИИБга хабар берган экан. Осовийштаклиқ посбонлари зўравонларни дарҳол қўлга олади.

Шундан сўнг И.Исроилов, Ҳ.Асқаров, Д.Мамадиёров ҳамда ака-ука Миралиевларга нисбатан Жиноят кодексининг тегишли моддалари билан жиноят иши қўзғатилади. Жиноят ишлари бўйича Тошқоқ туман суди эса айбдорларни қонуний жазога маҳкум этди.

Шу ўринда бир маълумот. Бундан йигирма кунча муқаддам мазкур жиноят хусусидаги хабар ижтимоий тармоқлар орқали тарқалиб, зўравонларнинг қилмиши миллионлаб юртдошларимизнинг нафратини ва жалб-мунозараларига сабаб бўлган эди.

Азамат ҲАБИБУЛЛАЕВ,
жиноят ишлари бўйича Тошқоқ туман суди раиси,
Хуршуд СУЛТОНОВ,
“Инсон ва қонун” мухбири

ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР!

ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК АГЕНТЛИГИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИГА ЎТКАЗИЛДИ

ПРЕЗИДЕНТИМИЗНИНГ 2019 йил 8 февралда "Интеллектуал мулк соҳасида давлат бошқаруви таъминлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори қабул қилинди. Ушбу Қарорга мувофиқ Интеллектуал мулк агентлиги Адлия вазирлиги тизимига ўтказилди ва Адлия вазирлиги ҳузуридаги Интеллектуал мулк Агентлиги, деб қайта номланди. Шу кунгача мамлакатда интеллектуал мулк соҳасидаги ҳуқуқбузарликларни ўз вақтида аниқлаш ва уларга барҳам бериш ишлари айтарли даражада яхши эмас эди. Қарорда давлат хизматлари кўрсатиш тизимининг самарасизлиги, идоралараро мустаҳкам ҳамкорликнинг мавжуд эмаслиги, интеллектуал мулк соҳасида малакали кадрларнинг етишмаслиги, шунингдек, патент божлари ва тўловларининг юқори даражада эканлиги ушбу соҳани ривожлантиришга салбий таъсир этаётганлиги таъкидланди. Ана шундай жиҳдда қарорда эканлиги ушбу соҳани ривожлантиришга салбий таъсир этаётганлиги таъкидланди. Ана шундай жиҳдда қарорда эканлиги ушбу соҳани ривожлантиришга салбий таъсир этаётганлиги таъкидланди. Ана шундай жиҳдда қарорда эканлиги ушбу соҳани ривожлантиришга салбий таъсир этаётганлиги таъкидланди.

☑ товар белгиси, хизмат кўрсатиш белгиси ва товар келиб чиққан жой номи рўйхатдан ўтказиш учун талабномалар топширилгандан сўнг, Агентлик бир иш куни мобайнида ушбу талабномалар ҳақидаги маълумотларни ўзининг расмий веб-сайтига жойлаштиради;

☑ ишлаб чиқарувчилар, етказиб берувчилар, сотувчилар ёки уларнинг вакиллари талабномалар эълон қилингандан сўнг Агентликка рўйхатдан ўтказиш учун ноҳалол топширилган аризалар ҳақидаги ёзма эътирозларини тақдим этишлари мумкин;

☑ товар белгисига ва хизмат кўрсатиш белгисига доир мулк ҳуқуқи, товар келиб чиққан жой номи ва (ёки) товар келиб чиққан жой номидан фойдаланиш ҳуқуқи (кейинги ўринларда – товар белгиси) ўша куннинг ўзида товар белгиси ҳақидаги маълумотларни Агентликнинг расмий веб-сайтида мажбурий тарзда жойлаштирилган ҳолда Товар белгилари давлат реестрида рўйхатдан ўтказилган санадан бошлаб вужудга келади;

☑ товар белгисига доир вуғвоҳноманинг амал қилиши товар белгиси Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан сўнгги уч йил мобайнида узлуксиз равишда фойдаланилмаганда, шунингдек, жамоавий белгидан фойдаланиш тўғрисидаги келишув бузилган тақдирда манфаатдор шахснинг аризасига биноан қабул қилинган суд қарори асосида мuddатидан аввал тўлиқ ёки қисман тугатилиши мумкин.

☑ 2019 йил 1 сентябрдан бошлаб товар белгисини рўйхатдан ўтказиш учун тақдим этиладиган талабномалар фақат электрон шаклда давлат хизматлари марказлари ёки Ўзбекистон Республикаси Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали топшириш тартиби жорий этилади.

☑ 2019 йил 1 сентябрдан бошлаб патент вакиллари ҳар беш йилда камидан бир марта кейинчалик аттестациядан ўтказилган ҳолда интеллектуал мулк соҳасида ўз малакаларини ошириб борадилар.

☑ Интеллектуал мулкнинг самарали ҳимоясини таъминлаш бўйича "Йўл харитаси" тасдиқланди.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИНИНГ ИХТИСОСЛАШТИРИЛГАН ФИЛИАЛИ ОЧИЛАДИ

Президентиимизнинг 2019 йил 7 февралда "Хуқуқбузарликлар профилактикаси ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасида кадрлар тайёрлаш тизimini таъминлаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Қарори қабул қилинди. Қарорга мувофиқ эндиликда, Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасида юридик кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш бўйича Тошкент давлат юридик университетининг Ихтисослаштирилган филиали ташкил этилди.

Филиалнинг асосий вазифаси юриспруденция соҳасида базавий ва амалий касбий тайёргарликни таъминлашга қаратилган ўқув режалари ва дастурлари асосида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасида кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш ҳисобланади.

Филиалда "ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш" соҳа мутахассислиги бўйича юридик кадрларни тайёрлаш бакалавриятнинг уч йиллик дастури бўйича диплом берилган ҳолда амалга оширилади. Ушбу мутахассислик бўйича олий юридик маълумотга эга бўлган кадрлар ҳам қайта тайёрланади.

Филиал бакалавриятига қабул квотаси йилга 255 кишини, 6 ойлик курсга эса 50 кишини ташкил этади ҳамда ўқитиш давлат грантлари асосида амалга оширилади.

Филиал дипломи ички ишлар органларига Ички ишлар вазирлиги Академиясида махсус касбий тайёргарликни ўтмасдан, "лейтенант" махсус унвони берилган ҳолда хизматга қабул қилиш учун асос бўлади.

Бакалаврият дастури бўйича Филиалга қабул танлов асосида амалга оширилади. 6 ойлик курсларга эса Ички ишлар вазирли ва Миллий гвардия кўмондони тавсиялари асосида олий ноюридик маълумотли ходимлар ва ҳарбий хизматчилар лавозими ва пул таъминоти сақлаб қолинган ҳолда қабул қилинади.

Филиалда ўқишни тамомлаган шахслар Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш тизимини камидан 5 йил ишлаб беришлари керак бўлади.

Қарорда кўрсатилишича, 2019 йил 1 сентябрдан ҳудудларнинг юридик кадрларга бўлган эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда Тошкент давлат юридик университети ҳудудий филиалларини ташкил этиш юзасидан чора-тадбирлар амалга оширилади.

ТРАНСПОРТ ВАЗИРЛИГИ ТАШКИЛ ЭТИЛДИ

Президентиимизнинг "Транспорт соҳасида давлат бошқаруви тизimini тубдан таъминлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони қабул қилинди. Фармон билан Ўзбекистон автомобиль транспорти агентлиги негизда Ўзбекистон Республикаси Транспорт вазирлиги ташкил этилди.

Вазирлик автомобиль, темир йўл, ҳаво, дарё транспортлари, метрополитен, шунингдек, йўл ҳўжалигини ривожлантириш соҳасидаги ягона давлат сибсатини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш бўйича давлат бошқаруви органи ҳисобланади.

Қуйидаги вазирлик таркибига ўтказилди:

- ☑ Автомобиль йўллари кўмитаси;
- ☑ Фуқаро авиацияси агентлиги;

☑ Темир йўлларда юк ва йўловчилар ташвиш хавфсизлигини назорат қилиш инспекцияси;

☑ Ҳукумат ҳузуридаги Йўл-қурилиш ишлари сифатини назорат қилиш инспекцияси;

☑ Фавқуллода вазиятлар вазирлигининг Ўзбекистон кемачилик регистри;

☑ Ҳукумат ҳузуридаги "Ўзаэронавигация" маркази.

Тошкент шаҳар Транспорт ва йўл-транспорт инфратузилмасини ривожлантириш департаменти тугатилди. Қуйидаги вазифа, функция ва ваколатлар эса янги ташкил этилган вазирликка ўтказилди:

☑ кемаларни рўйхатга олиш, қуриш, фойдаланиш, қайта жиҳозлаш ва таъмирлашга вуғвоҳномалар бериш;

☑ темир йўл транспортини ривожлантиришнинг давлат дастурларини ишлаб чиқиш, темир йўл транспорти истиқболли прогнозлари, ривожлантириш ва объектларни жойлаштириш схемаларини ишлаб чиқиш;

☑ темир йўлларда юк ва йўловчилар ташвиш соҳасида тариф ва транзит сибсатини амалга ошириш;

☑ саннат корхоналари ҳаракатдаги таркибларининг умумий фойдаланишдаги темир йўлларга чиқиши учун рухсатномалар бериш.

Шунингдек, Президент Фармониға биноан Транспорт ва логистикани ривожлантириш муаммоларини ўрганиш маркази ташкил этилди.

"Транспорт тўғрисида"ги Қонун ҳамда Ўзбекистон Республикасида 2025 йилгача транспортни ривожлантириш концепцияси ва уни амалга ошириш бўйича "Йўл харитаси" ишлаб чиқилади.

"ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ- НИНГ ХАЛҚАРО ШАРТНОМАЛАРИ ТЎҒРИСИДА"ГИ ҚОНУНДА НИМАЛАР НАЗАРДА ТУТИЛГАН?

"Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари тўғрисида"ги Қонун Президент томонидан имзоланди. Қонунға мувофиқ, Ўзбекистоннинг халқаро шартномалари қуйидагича тузилади:

☑ Ўзбекистон номидан – давлатлараро шартномалар;

☑ Ҳукумат номидан – ҳукуматлараро шартномалар;

☑ Адлия вазирлиги халқаро шартнома лойиҳаси қонун ҳужжатларига мувофиқлиги борасида ҳуқуқий экспертизадан ўтказилади.

Лойиҳалар Ташқи ишлар вазирлигида ҳам мажбурий ҳуқуқий экспертизадан ўтказилган ҳамда халқаро шартнома матнининг қуйидагиларға мослиги текширилади:

☑ халқаро ҳуқуқнинг умумэътироф этилган принциплари ва нормаларига;

☑ Ўзбекистоннинг бошқа халқаро шартномаларидан келиб чиқадиган халқаро мажбуриятларға;

☑ Ўзбекистоннинг ташқи сибсатини фалсия соҳасидаги қонун ҳужжатларига;

☑ юридик техника талабларига ва Ўзбекистоннинг халқаро шартномаларини расмийлаштириш амалиётига мувофиқлигига.

Ўзбекистон номидан халқаро шартнома тузиш тўғрисидаги таклиф Президентға Ташқи ишлар вазирлиги томонидан киритилади.

Ўзбекистон Ҳукумати номидан халқаро шартномани тузиш тўғрисидаги таклиф Вазирлар Маҳкамасига Ташқи ишлар вазирлиги томонидан киритилади. Шунингдек, Ўзбекистоннинг идоралараро шартномасини тузиш тўғрисидаги таклиф Президентға ёки Ҳукуматға ушбу шартнома билан тартибға солинадиган масалалар ўз ваколатига кирадиган дав-

лат органи томонидан киритилади.

Президент, Бош вазир, Ташқи ишлар вазирлиги, давлат органининг раҳбари халқаро шартномаларни имзолайди.

Қуйидаги халқаро шартномалар ратификация қилинади:

☑ давлатлараро муносабатларнинг асослари ҳақидаги ва ўзаро ҳуқуқий ёрдам тўғрисидаги;

☑ Ўзбекистоннинг мудофаасига дахлдор масалалар бўйича, тинчлик шартномалари ва коллектив хавфсизлик тўғрисидаги шартномалар;

☑ Ўзбекистоннинг бошқа давлатлар билан ҳудудий чегараланиши тўғрисидаги;

☑ Ўзбекистоннинг давлатлараро иттифоқлардаги, халқаро ташкилотлардаги ва бошқа бирлашмалардаги иштироки тўғрисидаги;

☑ бажарилиши амалдаги қонунларнинг ўзгартирилишини ёки янги қонунлар қабул қилинишини талаб этадиган.

Халқаро шартномани ратификация қилиш тўғрисидаги қонунға асосан ратификация ёрлиги Президент томонидан имзоланади.

ПРЕЗИДЕНТ АДМИНИСТРА- ЦИЯСИ ҲУЗУРИДА АХБОРОТ ВА ОММАВИЙ КОММУНИКАЦИЯЛАР АГЕНТЛИГИ ТАШКИЛ ЭТИЛДИ

Президентиимизнинг "Ахборот соҳаси ва оммавий коммуникацияларни янада ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Фармони қабул қилинди.

Фармон билан қуйидагилар ташкил этилди:

☑ Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги негизда Президент Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги;

☑ Ахборот соҳаси ва оммавий коммуникацияларни ривожлантиришни қўллаш-қувватлаш жамғармаси;

☑ Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигининг Оммавий коммуникациялар масалалари бўйича маркази. Агентликнинг асосий вазифаси, мамлакатни ижтимоий-сиёсий ва социал-иқтисодий ривожлантиришда оммавий ахборот воситаларининг ролини кўчайтиришдир.

Агентлик фонограммалар ва аудиовизуал асарларни тарқатишда муаллифлик ҳуқуқлари соҳасидаги қонунчиликка риоя қилиниши устидан давлат назоратини амалга оширади.

ФУҚАРОЛАРНИНГ ПЕНСИЯЛАРИНИ ҲИСОБЛАШ ТАРТИБИ СОДДАЛАШАДИ

"Фуқароларнинг пенсияларини ҳисоблаш учун зарур бўлган ҳисобланган иш ҳақининг яқна тартибдаги ҳисобини юритиш жорий этиш чора-тадбирлари ҳақида"ги Вазирлар Маҳкамасининг қарори қабул қилинди.

Қарорға мувофиқ, фуқароларнинг пенсияларини ҳисоблаш учун зарур бўлган ҳисобланган иш ҳақининг яқна тартибдаги ҳисобини юритиш махсус марказлаштирилган электрон реестр базаси асосида ташкил этилади. Яъни, мазкур электрон база ишға тушгандан кейин пенсияға чиқатган шахс иш ҳақи ҳақидаги турли маълумотномаларни Пенсия жамғармасига топширишға ҳожат қўлмайди.

Иш ҳақи суммалари тўғрисидаги маълумотлар 2019 йил 1 январдан бошлаб ҳар бир жисмоний шахс бўйича иш берувчилар томонидан давлат солиқ органларига жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи бўйича солиқ ҳисоботи таркибида белгиланган тартибда электрон шаклда тақдим этилади.

Бундан ташқари, 2019 йил 1 мартдан бошлаб фуқароларға Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали фуқароларнинг ҳисобланган иш ҳақи суммалари тўғрисидаги маълумотларни тақдим этиш бўйича интерактив хизмат жорий этилади.

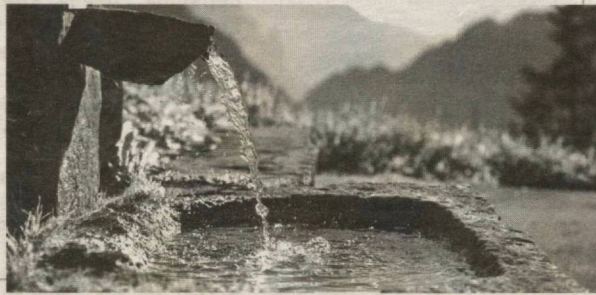
"Hucquqiy axborot" телеграм канали маълумотлари асосида тайёрланди.

ЮРТИМИЗДА кишини ҳайратга соладиган, керак бўлса, хорижлик сайёҳларни ҳам ҳайрон қолдирадиган сирли жойлар жуда кўп. Шунинг учун ҳам она юртимизни бемалол, фахр-ифтихор билан "Ўзбекистон сайёҳлик учун жудаям қулай, мақтансак арзигулик маскан", деб айта оламиз. Сайёҳликка эътибор кучайгани ҳам бежиз эмас. Эҳ-ҳей, ҳали қанча сизу биз билмайдиган ғаройиб масканлар кўп.

700 метр чуқурликдан отилиб чиққан ШИФОБАХШ СУВ

Илм очерки

Онам Хоразмдан Тошкентга кела солиб Мингбулоққа шошади. Ҳар сафар онам: "Юр қизим, Мингбулоққа олиб борман", деса ўқиб, иш бор, деб баҳона қилардим. Бу сафар онамга эргашдим, Наманганга боришга қарор қилдим.

Кун иссиқ, қуёш ўз меҳри билан бутун табиатни сийламоқда. Қанчалик уйқум келса ҳам худди бир нарсадан куруқ қоладигандек, миждоқа қоқмай кетардим. Тангатовди кишлоғидан ўтиб борар эканмиз, машинада гурунг қизиди. Қорачадан келган, қошлари қалин, муйловли ҳайдовчи, "Ана, ана, қаранглр, ўсаётган тоғ", деб қолди.

Анчадан бери табиатнинг сеҳрли манзараларидан бахраман бўлмаган эдим, менга ҳамма нарса қизиқ туюлар эди. Шом чўка бошлади. Ҳайдовчи амакига савол билан юзландим: — "Анави тепалик ғалати эканми?". Ҳайдовчи менга қаради: — Эй, синглим, бундан тахминан 5-6 йил илгари қум кўчкиси келиб бутун кишлоқни босиб қолди. Худонинг қароматини қаранг, айтишларича, бешикда ётган биргина чақалок тирик қолган экан".

Ниҳоят, манзилга етиб келдик. Қуёш ҳам ботай, деб қолганди. Мен онамдан

таърифини эшитганим шифобахш сув олдига шошилдим. Сув бўйида юзлари кулиб турган соддадилгина аёл хаёл суриб ўтирган экан. Саломлашдик. — Қаердансизлар, сўради у. — Хоразмданмиз, дедим. — Вой-вуй, шунча йўлдан келдингларми? Биз шу ерда яшаб туриб, энди келдик. Олдиндан оққан сувнинг қадри йўқ, деб шунга айтишса керак", деди аёл. Қизиқишим ортди, аёл мактабда физика фанидан дарс берар экан. Дилфуза опа бу шифобахш сув ҳақида менга анча-мунча маълумот берди. Дилфуза опанинг айтишича, Мингбулоқ атрофида Беш Банги, Қўш Булоқ, Гултепа қишлоқлари бор экан. Ривоятларга кўра, Қўш Булоқ қишлоғидаги булоқда илоҳий балиқлар бор эмиш. Ҳар жума кунки балиқлар Ушга бориб, қайтиб келар экан...

— Мингбулоқдаги бу илоҳий сув 700 метр чуқурликдан отилиб чиқаяпти, — дейди Дилфуза опа. — Чет элдан олимлар келиб ўрганишганда сувнинг таркибиде натрий, калий, магний, кальций, темир 2, темир 3, хлоридлар, сульфатлар, корбанат кислота, йод ва бромнинг минераллашган хусусияти борлигини аниқлашган. Бу сувдаги яна бир хусу-

сият шунда-ки, сув ҳаводаги кислород, азот ва озон газлари билан реакцияга киришиб, таркибиде кальций, темир 2, темир 3 оксидлари бор табиий чўкинди, яъни шифобахш балчиқ ҳосил бўлади.

Сухбатимиз ниҳоялаб борар экан, Дилфуза опага бу ҳақда, албатта, бирор мақола ёзаман, деб сўз бердим. Табиатнинг бу ғаройиб сеҳрига мафтун бўлиб турган эдим, бир онахонни кўтариб олиб келишди. Онахон юролмай қолган экан. 3 кундан кейин онахоннинг шу даргоҳдан юриб чиқиб кетганини ўз кўзларим билан кўрдим.

Биз ҳам уша кунни Тошкентга қараб йўлга тушдик. Йўлда кўзим илинибди. Телефон кўнироғидан чўчиб уйғондим:

- Алло, алло, Латофат қизим, эсон-омон етиб олдингизларми?
- Раҳмат, Дилфуза опа, ҳозиргина Тошкентга етиб келдик.
- Майли, қизим, учрашгунча. Мақолани, албатта, ёзинг.
- Ҳа, албатта, ёзаман.

Латофат ЮСУБОВА,
"Инсон ва қонун" муҳбири

ҚОНДОШЛИК РИШТАЛАРИ АРЗОН БАҲОЛАНДИ

ИШ фаолиятим юзасидан баъзи оилавий келишмовчиликларнинг гувоҳи бўлишим туфайли, оила аъзоларининг, ака-ука, опа-сингилларнинг бир-бирларига меҳр илиниб, оқибатли бўлиб яшаш ҳам катта бахт эканини кўп бора ҳис этдим. Уларнинг молу дунё талашиб, ёқавайронлик даражасига боришларидан-да хунук ҳолат бўлмаса керак. Узоққа бормайлик, аяқдан ўтказилган иккита суд мажлисидаги нохуш манзарага тўхталмоқчиман.

Андижон вилоят Избоскан туманидаги қишлоқлардан бирида яшовчи Болтабоя Тўхтабоев (исм-шарифлар, ўзгартirilган) судга мурожаат қилиб, давлат нотариал идорасида тасдиқланган ҳада шартномасига асосан олпаси Меҳрихон Тўхтабоева номидаги хонадонга укаси Ҳожиакбар Тўхтабоев доимий яшаш учун рўйхатда турмоқчи эканлигини билдирди. Унинг фикрича, Ҳожиакбар бир неча йиллардан буён кекса онасига қараган, уйни таъмирлаган, янги хоналар қурган. Шунга асосланиб, тутишган олпасини мерос ҳуқуқидан маҳрум этишларини сўраётганидан, очиги, ҳайратландим. Иш фаолиятимизда бундай низоли ҳолатлар тез-тез учраб туради. Лекин ҳар сафар ҳуқуқшунос си-

фатида бу каби арзномаларни кўришдан олдин дилимда адоғи йўқ саволлар туғилаверади. Наҳотки, бир қориндан тушган жигарлар нафс балоси ортдан юз кўрмас бўлиб кетишса?! Наҳотки, уй-жой, мол-мулк ака-укалик ришталаридан-да устун бўлса?!

Масаланинг ечим қонуний ҳал қилинди. Уша шартноманинг 8-бандида ҳада қилинаётган низоли хонадонда даъвогарнинг яшаш учун бирор-бир асос йўқлиги сабаб даъво аризаси рад этилди.

Яна бир воқеа. Балиқчилик Ойдинбуви ҳаётигида уй-жойини қизи Манзураҳон Толиповага васият қилиб қолдирган. Васиятнома давлат нотариал идорасида тасдиқланган. Аммо

8 сотихли хонадонда меросхўрнинг укаси Соҳиббек Толипов ва синглиси Давлатхон Толипова ҳам доимий рўйхатда турган ҳолда яшаб келишди. Манзураҳон Соҳиббек ва Давлатхонни уйдан чиқариб юбориш учун судга мурожаат қилди. Бу масала маҳалла фуқаролар йиғини қошдаги "Яраштириш комиссияси" аъзолари иштирокида кўриб чиқилиб, даъво аризасини рад этиш мақсада мувофиқ, деб топилди. Гарчи васиятномада меросхўр номи аниқ кўрсатилган бўлса-да, хонадоннинг қолган икки аъзоси муқим тураржойга эга эмаслиги, уларнинг маҳалла ҳаётидаги фаол иштироки, ижтимоий фойдала меҳнат билан шугулланиши эътиборга оlinиби, шундай ҳулосага келинди.

Таниқли адиб Тоҳир Маликнинг "Девор" номили қиссасида, бу дунёда ёнма-ён яшашни хоҳламаётган ака-укалар қариндошлик ришталарини узганликлари учун оғир гуноҳларни елкасига ораётганликларини сезмаётгани ҳақида сўз боради. Наҳотки, бу ганимат дунёда бир-бирларининг иссиқ юзларини кўришдан безган, оқибат, муруват, саховат, шафқат каби олий инсоний тушунчаларни, қондошлик ришталарини арзон баҳолаётган инсонлар қалбиде заррача ҳам меҳр, деб аталмиш ноёб туйғу бўлмаса? Наҳотки, ақл-идрок билан зийнатланган Инсон мол-мулк, манфаат, бойлик ортдан тубанликларга етиб борса?

Таассуфки, юртдошларимиз ўртасида бу каби ҳолатлар тез-тез учраб турибди. Буларнинг барчасига билимсизлик туфайли калта фикр юритишлик сабаб бўлмоқда, десак тўғри бўлади. Чунки маънавият оқсаган, саводсизлик ҳукми сурган жойда ҳақолат устун келишини улугларимиз кўп бора таъкидлаганлар. Юртимизда Президентимиз раҳбарлигида ўтказилаётган китобхонлик маданиятини шакллантириш бора-сидаги ишларга ҳамоҳанг тарзда болаларимиз тарбиясини оиланда бошлашимиз, улар қалбиде чин инсоний тушунчаларни шакллантириб боришимиз лозим. Улуғ аждодларимиз босиб ўтган шарафли йўллар, уларнинг юртпарварлик, ватанпарварлик, оилапарварлик йўлидаги жасоратлари ҳар томонлама бизга ўрнақдир.

Ғиёсиддин ОБИДДИНОВ,
Адлия вазирлиги хузуридаги Юристар малакасини ошириш маркази тингловчиси

ЗИЁРАТ МАДАНИЯТИ ЁКИ ОДОБСИЗ "ОШИҚ"ЛАР

ЁЗ кунларининг бири. Уч-тўрт кўшни аёллар "Шаҳидлар хотираси" ёдгорлик мажмуасида айланиб юрибмиз. Кундузнинг иссиқ ҳарорати кечга бориб ҳам босилай демайди. Бундай пайтда анҳорнинг салқин ҳавоси кишига хуш ёқади. Майдонда — очиқ осмон остида мунгайиб турган кўк гумбазли музей диққат-эътиборимизни тортади. Музейга қараб маданияти ва маънавияти юксак аждодларимиз хотираси ёдга тушади. Унинг атрофини айланиб юрарканмиз, ўриндиқларда бир-бирининг пинжига тикилиб олган йигит-қизларни кўриб, шахид кетган болаларимиз руҳи олдида ҳижолат тортидик. Биздан нарироқда келаётган ёши улғу икки онахон ўриндиқлардан бирида ўтирганларга қараб бош чайқайди. Сўнгра ёшлар ҳижолатдан ўзларини йиғштириб олишар, андиша қилишар, дегандек уларга қараб турди. Улар ҳам биз ҳам хато ўйлаган эканмиз. Ёшлар пинагини бузишмади. Шунда халиги аёллардан бири: "Уялмайсизми, зиёратгоҳда ҳам одам ўзини шундай тутадими? Сизга ота-онангиз, ўқитувчингиз одоб-ахлоқ сабогини бермаган экан-да, эссиз!" дея танбех берди. "Биз билан нима ишингиз бор, хола? Биз сизга нима ёмонлик қилдик?", дея менсимасдан жавоб қайтарди йигитча. Унинг кўчоғида ўзини маъсумадек кўрсатиб турган қиз юзиде тескари буриб қулди. Уларнинг бу қилиқларидан ўзимизни ноқулай, айбдордек сезиб, ерга термулганча ортага бурилдик. Аммо уларнинг ҳавойи ўй-фикрлари, енгил-елпи ҳиссиётларга берилиши, ёлгон ҳаётта ўрганиши кўнглимизда хавотир ва ташвиш уйғотган эди. Чунки улар ҳам болаларимиз тенги ёшлар, барчамизнинг гуруримиз, шаънимиз, оримиз эди-да?..

Бугун шаҳар сайлгоҳларининг қай бир бурчагига қараманг, истиҳола билан тилга оламиз, ҳатто муқаддас қадамжоларда ҳам ҳар икки қадамнинг бирида йигит ва қиз жуфтлигига гувоҳ бўламиз. Уларнинг ён-атрофдагиларга "сенга нима, йўлингдан қолма", дегандек белисанд қарашлари-ю, бепарво хатти-ҳаракатидан уялиб, гўё кўрмагандек кўз юмиб ўтиб кетамиз. Лекин кўнглимизни бир савол кемаиради. Наҳот улар шу қадар орсиз, ҳаёсиз бўлиб улғаймоқда? Аслида кишини ҳайратта ва ўйлашга мажбур қилган ҳодиса бу кўринишдаги айрим ёшларнинг ўта замонавийлиги эмас, аксинча, эстетик маданият, маънавияти қолақ аҳволдалигидир.

Эътибор бериб қарайдиган бўлсак, бу кўринишларнинг моҳиятида айрим ёшларнинг қайсибир маънода ҳаётта енгил қарашларини кузатиш мумкин. Негаки, уларнинг аксарияти бир-бири билан телефон ёки интернет орқали танишиб, ёқтириб қолганлигини айтишди. Бироқ бу каби танишувлар чин маънодаги дўстлик, соф муҳаббат, қадрдонлик риштаси эканлигига ишонгингиз келмайди. Қолаверса, муҳаббат маҳсули бўлган никоҳ масаласи, унга шунчаки қараб бўлмаслиги, оиланинг ўзига хос қонун-қодалари, синовлари борлигини унутмаслик лозим. Аксинча, халқимизнинг неча минг йиллик чигириндан ўтиб, барҳаёт яшаб келаётган удум ва аънъаларни замирида катта эзгу ҳикмат муҷассамлигини англамоқ зарур. Бугун дунё миёдасида кузатилаётган глобаллашув жараёнида шахс онгини, шуурини маҳв этишга қаратилган, беҳаёликни, ахлоқсизликни, кўпорувчиликни, қотилликни ва ҳамият тараққиётига зид бўлган бошқа иллатларни тарғиб-ташвиқ этувчи ахборот воситалари бисёр. Бу борада хушёрлик, огоҳлик, етти ўлчаб бир кесиш, пушаймонлик туғдирмайдиган қарорлар қабул қилиш нафақат, ота-оналар, таълим-тарбия муассасалари балки кенг жамоатчиликнинг кундалик ишига айланishi керак.

Гулсум ШОДИЕВА,
"Инсон ва қонун" муҳбири

Давоми. Бошланиши
аввалги сонларда.

Тарихчилар мавжудлигига шубҳа қилувчи 10 НАФАР МАШҲУР ШАХС

БИРОР шахс ҳақида асарлар ёзилса, улар асосида фильмлар суратга олиниб, машҳур бўлиб кетса, кўпчилик аслида шундай одам мавжуд бўлган, деган ҳаёлга боради. Шундай қилинса, ишончли кўринади ва асар харидоригир бўлади. Шу боис, биз Чингизхон ёки Гитлернинг аслида мавжуд бўлгани борасида шубҳа қилмаймиз. Бироқ шундай кишилар борки, уларнинг машҳурлиги бу (изини ҳам топишга муваффақ бўлинмаган) шкки шахсниқидан қолишмайди. “Ундай бўлса, улар ким?”, деган ўринли савол пайдо бўлади. Тарғибот орқали сингдирилган шахсларми ёки қаҳрамонликка чорловчи персонажларми — буниси ўзингизга ҳавола.

ПИФАГОР

Барчамиз Пифагор ҳақида мактабдаги математика дарслиқларидан маълумот олганмиз ва ҳали-ҳануз бу юнон мутафаккирининг ҳақиқатда бўлганига ишонамиз. Аслида эса у математик эмас, рақамли сеҳргарлик билан шуғулланган. У ҳақида фақат душманларининг фикрлари етиб келган, улар Пифагорни но-анъанавий культ учун танқид қилишган. Бироқ Пифагорнинг барча математик ютуқлари бизгача унинг ҳақиқийлигига шубҳа уйғотадиган фантастик тафсилотлар билан бирга бошқа одамлар орқали етиб келган.

УИЛЬЯМ ШЕКСПИР

Шекспирнинг мавжудлигига исботлар бу номнинг тарихий ҳужжатларда қайд этилишига бориб тақалади. Бироқ кўп адабиётшуносларнинг ишонч билан таъкидлашича, драматургининг муаллифлиги қайд этилган барча пьесаларни бир киши ёзган бўлиши мумкин эмас. Шу боис Шекспир — бу асарлар муаллифларининг йиғма тахаллуси, дея тахмин қилиш эҳтимолга яқинроқ. Боз устига Шекспирнинг номи қайд этилган ҳужжатларда унинг исми турлича ёзилган. Шуниси қизиқи, Шекспирни кўрган ёки у билан ёзишган бирор ишончли тарихий гувоҳ бўлмаган.

ЧАВАНДОЗ МАЛЬБОРО

Америкалик Мальборо маълум бир даврда барчанинг сеvimли қаҳрамонига айланган ва ҳатто баъзиларни ёмон одатлар сари етаклаган. 1950-йилларда АҚШда ва 1990-йилларда Россияда шундай кўркам йигитнинг ҳақиқий эмаслиги ҳеч кимнинг ҳаёлига ҳам келмаган. Ҳақиқат шунда эдики, бундай образ газли мақсадларда қўлланган. Тамаки фабрикалари фильтрли сигаретларни тарғиб қилиши керак бўлган, у пайтлар эса бундай сигаретларни чекиш фақат аёлларга хос эди. Чавандоз Мальборо — бундай сигаретларни омма олдида че-

кишдан ор қилмаган биринчи эркак киши бўлган. Уйлаб топилган бўлса-да, сеvimли қаҳрамон кетидан қолганлар ҳам эргашган.

ШЕРЛОК ХОЛМС

Сэр Артур Конан Дойлнинг асарлари дунёнинг барча бурчақларида жуда машҳур бўлган пайтларда, ўн йиллар давомида бу китоблардаги қаҳрамонларнинг ҳаётда реал прототипи бўлган, деган фикр юрарди. Кўпчилик ҳаттоки шундай инсон бўлгани ва Виктория даврида сирли ишлар билан шуғулланганини исботлашга ҳаракат қиларди. Аслида эса, бу тўлиқ ўйлаб топилган персонаж бўлган.

ҚИРОЛ СУЛАЙМОН

Қирол Сулаймон ўз даври ҳамда қадимий даврнинг энг бадавлат кишиси сифатида тарихга кирган. Бироқ тарихчилар ва археологлар унинг аслида бўлган ёки бўлмагани борасида баҳслашишда давом этмоқда. Унинг фойдасига ҳал бўладиган ягона исбот Куръон ва Инжил матнларига боғлиқ. Улар эса, ўз навбатида, баъзи доираларда ишончли ҳужжат ҳисобланади.

Интернет материаллари асосида
Зилола ШАМИНАЗОВА тайёрлади.

РЕКЛАМА

Ҳурматли тадбиркорлар

“АСАКА” БАНК

бизнесингизни молиялаштириш ва ривожлантириш
учун қуйидаги хорижий банкларнинг
кредит линиялари маблағлари ҳисобидан кредитлар
таклиф этади:

- Коммерцбанк А.Г. (Германия);
- КФВ Ипекс Банк (Германия);
- Ландесбанк А.Г. (Германия);
- Хитой Халқ Республикаси Эксимбанки;
- Хитой Халқ Республикаси ICBC Банки;
- Хитой Халқ Республикаси Давлат Тараққиёт Банки;
- Халқаро Тикланиш ва Тараққиёт Банки — “Ўзбекистон Республикасида боғдорчилик секторини ривожлантириш” лойиҳаси доирасида;
- Корея Республикаси Эксимбанки;
- Туркия Республикаси Эксимбанки;
- Халқаро Тараққиёт Агентлиги — “Ўзбекистон Республикасида чорвачилик соҳасини ривожлантириш” лойиҳаси доирасида.

“АСАКА” БАНК — тадбиркорлик
тараққиётининг мустаҳкам таянчи!

Маълумот учун телефонлар: (78) 120-82-01, 120-82-09, 120-82-24,
120-82-62, 120-82-96, 120-86-83.

www.asakabank.uz

Хизматлар лицензияланган.

ИНСОН
ҚОНУН

2007 йил 3 январда
Ўзбекистон
Матбуот ва ахборот
агентлигида
0081-рақам билан
рўйхатга олинган

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ
www.minjust.uz

Бош
муҳаррир
Кўчқор
НОРҚОБИЛ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Тошқуллов Акбар Жўрабоевич
Рабиёв Шерзад Миржалилович
Тожиёв Фурият Шомуродович
Искандаров Ёрбек Нурбекович
Эргашева Дилфуза Рустамовна
Мамадалиев Зайниддин Очипович

Навбатчи
Мадина
Ҳамдамова
Саҳифаловчи-
дизайнер
Жасур
Тожибоев

Нашр индекси: 137
“ИНСОН ВА ҚОНУН” газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-3 бичимда, 2 босма табақ ҳажмида, офсет усулида “Ўзбекистон” нашриёт матбаа ижодий уйида chop этилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.
Ушбу сонда ўза суратларидан фойдаланилди.

Тиражи — 12031
Буортма — V-3126
Топшириш вақти — 19:00
Топширилди — 22:00

МАНЗИЛИМИЗ:

100 000, Тошкент ш.
Сайилгоҳ кўчаси-35.

Факс: (0371) 233-44-23,
(0371) 233-44-08

Обуна бўлими: 233-44-09

Баҳою ишлашган нарҳда

1 2 3 4 5